

Obszar-wymaganie szczegółowe	Dopuszczająca Uczeń:	Dostateczna Uczeń:	Dobra Uczeń:	Bardzo dobra Uczeń:	Celująca Uczeń:
------------------------------	----------------------	--------------------	--------------	---------------------	-----------------

Wymagania edukacyjne z wiedzy o społeczeństwie dla klasy ósmej na rok szkolny 2025/2026

Obszar-wymaganie szczegółowe	Dopuszczająca Uczeń:	Dostateczna Uczeń:	Dobra Uczeń:	Bardzo dobra Uczeń:	Celująca Uczeń:
PIERWSZE PÓŁROCZE					
I.1 Społeczna natura człowieka. Uczeń: uzasadnia, że człowiek jest istotą społeczną; wyjaśnia znaczenie potrzeb społecznych człowieka (kontaktu, przynależności, uznania);	- wyjaśnia, czym jest społeczeństwo, - podaje przykłady potrzeb człowieka, - przytacza przykłady ról społecznych, - wymienia osoby, podmioty oraz instytucje, które mają wpływ na rozwój młodego człowieka i zaspokajanie jego potrzeb, - podaje przykłady norm społecznych, - wyjaśnia, czym są zdrowie psychiczne i depresja.	- podaje przykłady potrzeb człowieka z podziałem na kategorie (bezpieczeństwa, przynależności, uznania, samorealizacji i duchowych), - wskazuje różnice między potrzebami naturalnymi a społecznymi, - wylicza przykłady oddziaływania rodziny, szkoły i rówieśników na postawy i zachowania jednostki, - przedstawia czynniki mające wpływ na samoocenę człowieka,	- uzasadnia, że człowiek jest istotą społeczną, - wyjaśnia, na czym polega proces socjalizacji, - określa, jaką rolę w procesie socjalizacji odgrywa rodzina, - wymienia kategorie norm społecznych, - wskazuje zależności pomiędzy zdrowiem psychicznym a funkcjonowaniem jednostki w społeczeństwie.	- wskazuje zależności pomiędzy procesem zaspokajania potrzeb a rozwojem człowieka, - tłumaczy, czym jest osobowość, i jakie ma związku z socjalizacją, - podaje przykłady konfliktu ról społecznych, - wskazuje przyczyny i skutki nieprzestrzegania przez jednostkę norm społecznych,	- omawia zależności między zaspokojeniem potrzeb i wywiązywaniem się z ról społecznych a samorealizacją i samooceną jednostki, - podaje konsekwencje braku zaspokojenia poszczególnych potrzeb człowieka, - przedstawia problem przestrzegania norm społecznych w swoim środowisku (ocena zjawiska, przyczyny i konsekwencje).
I.2 Społeczna natura człowieka. Uczeń: uzasadnia, że człowiek wymienia cech grup	- podaje rodzaje grup społecznych,	- wyjaśnia, czym jest grupa społeczna, i wymienia jej cechy,	- omawia podział grup społecznych,	- wskazuje wady i zalety różnych metod podejmowania decyzji w grupie,	- określa poszczególne grupy, przypisując im cechy ze względu na liczebność, trwałość,

Obszar-wymaganie szczegółowe	Dopuszczająca Uczeń:	Dostateczna Uczeń:	Dobra Uczeń:	Bardzo dobra Uczeń:	Celująca Uczeń:
społecznych; charakteryzuje grupę koleżeńską i grupę nastawioną na realizację określonego zadania; uzasadnia, że efektywna współpraca przynosi różne korzyści;	- wymienia grupy społeczne, do których należy, - przytacza przykłady korzyści wynikających z bycia w grupie,	- wylicza główne zasady współpracy w grupie, - porównuje grupę nieformalną, koleżeńską z grupą zadaniową,		- określa, które metody są najważniejsze dla zespołowego wykonania określonych zadań,	rodzaje więzi, liczebność i cel grupy
I.3 Społeczna natura człowieka. Uczeń: rozpoznaje sytuacje wymagające podjęcia decyzji indywidualnej i grupowej; wyjaśnia i stosuje podstawowe sposoby podejmowania wspólnych decyzji;	- wskazuje przynajmniej jedną sytuację, w której należy podjąć decyzję indywidualną i jedną sytuację, w której decyzja jest podejmowana grupowo	- omawia wskazać przynajmniej jedną sytuację, w której należy podjąć decyzję indywidualną i jedną sytuację, w której decyzja jest podejmowana grupowo	- opisuje i porównuje różne metody podejmowania decyzji w grupie, takie jak głosowanie, konsensus czy techniki mediacji	- opisuje i porównuje różne metody podejmowania decyzji w grupie, takie jak głosowanie, konsensus czy techniki mediacji	- stosuje zaawansowane techniki podejmowania decyzji w grupie, takie jak analiza SWOT czy techniki oceny ryzyka, w praktycznych zadaniach lub projektach
I.4 Społeczna natura człowieka. Uczeń: podaje przykłady trudnych społecznie sytuacji, w których należy zachowywać się asertywnie; uzasadnia, że można zachować dystans wobec nieaprobowanych przez siebie zachowań innych	- tłumaczy, czym są dyskusja i debata, - podaje przykłady sytuacji, w których młody człowiek powinien zachować się asertywnie, .	- przytacza przykłady zachowań asertywnych, - określa różnice między asertywnością a agresją.	- podaje reguły obowiązujące uczestników dyskusji i debaty, - przedstawia warunki asertywności, - buduje asertywną wypowiedź na temat szkodliwości używek.	- tłumaczy, czym jest asertywność i jakie ma znaczenie dla funkcjonowania jednostki w społeczeństwie.	- dokonuje samooceny pod kątem asertywności.

Obszar-wymaganie szczegółowe	Dopuszczająca Uczeń:	Dostateczna Uczeń:	Dobra Uczeń:	Bardzo dobra Uczeń:	Celująca Uczeń:
ludzie lub przeciwstawić się im;					
I.5 Społeczna natura człowieka. Uczeń: uzasadnia, że konflikt w grupie może wynikać z różnych przyczyn (sprzeczne interesy, inne cele); przedstawia sposoby rozwiązywania konfliktów oraz zanalizuje ich zalety i wady;	- wymienia typowe konflikty występujące w szkole i grupie rówieśniczej, - określa, jakie zachowania prowadzą do sporów, - wymienia podstawowe sposoby rozwiązywania konfliktów w grupie rówieśniczej i w szkole, - podaje przykłady autorytetów.	- podaje przykłady postaw jednostek wobec konfliktu, - wskazuje dobre i złe strony poszczególnych postaw wobec konfliktu, - proponuje sposoby rozwiązywania konfliktów w grupie rówieśniczej, szkole i społeczeństwie,	- omawia różne sposoby rozwiązywania konfliktów: rozmowę, negocjacje, mediacje i arbitraż, wskazuje ich dobre i złe strony, - wymienia warunki prowadzenia skutecznych negocjacji.	- podaje przykłady sytuacji konfliktowych z codziennego życia, proponuje metody rozwiązania sporu w każdej z nich i uzasadnia swój wybór, - przytacza przykłady autorytetów, określa, co odróżnia te osoby od idoli, i uzasadnia swoje zdanie,	- charakteryzuje strategie przyjmowane w czasie konfliktu, - porównuje konsekwencje przyjęcia określonych postaw wobec sytuacji konfliktowej dla jednostki i społeczeństwa,
II. 1 Rodzina. Uczeń: charakteryzuje rodzinę jako grupę społeczną; przedstawia rolę rodziców i osób starszych w rodzinie; analizuje wartości ważne dla jego rodziny;	- tłumaczy, czym jest rodzina, - wylicza podstawowe wartości kształtujące życie rodzinne, - przedstawia wartości ważne dla jego rodziny.	- wymienia cechy rodziny jako grupy społecznej, - podaje funkcje rodziny i przykłady ich realizacji, - wskazuje czynniki sprzyjające zacieśnianiu więzi rodzinnych,	- przedstawia argumenty na poparcie twierdzenia, że rodzina jest podstawową grupą społeczną, - omawia najważniejsze funkcje rodziny, - wylicza typy rodziny,	- porównuje cechy różnych typów rodzin, - wskazuje przykłady realizacji poszczególnych funkcji rodziny, - rozpoznaje przypadki nieprawidłowego realizowania przez rodzinę swoich funkcji,	- omawia funkcjonowanie współczesnej rodziny, - wyjaśnia, jak na poszczególnych etapach życia jednostki, zmienia się rola rodziny w procesie socjalizacji,
II. 2 Rodzina. Uczeń analizuje wpływ, jaki rodzina wywiera na	- opowiada o roli rodziców, dzieci i osób starszych w rodzinie,	- wylicza główne prawa i obowiązki dzieci w rodzinie,	- tłumaczy, czym jest władza rodzicielska,	- wyjaśnia znaczenie szczęścia rodzinnego	- charakteryzuje przyczyny problemów współczesnych rodzin

Obszar-wymaganie szczegółowe	Dopuszczająca Uczeń:	Dostateczna Uczeń:	Dobra Uczeń:	Bardzo dobra Uczeń:	Celująca Uczeń:
dzieci; przedstawia prawa i obowiązki dzieci w rodzinie;		- podaje podstawowe problemy zagrażające prawidłowemu funkcjonowaniu współczesnych rodzin,	- omawia prawa i obowiązki dzieci w rodzinie, - podaje nazwy instytucji wspierających rodziny	i jego wpływ na człowieka, - wskazuje zależności między systemem wartości a zasadami funkcjonowania rodziny.	i omawia ich skutki dla ich członków oraz dla społeczeństwa,
II. 3 Rodzina. Uczeń wyjaśnia, jak funkcjonuje gospodarstwo domowe; wymienia główne źródła jego dochodów i kategorie wydatków, planuje jego budżet.	- wyjaśnia, czym jest gospodarstwo domowe, - tłumaczy pojęcie budżetu, - odróżnia dochody rodziny od wydatków, - wymienia podstawowe zasady konstruowania budżetu domowego, - oblicza podstawowe dochody i wydatki gospodarstwa domowego	- opisuje strukturę typowego budżetu domowego, - podaje przykłady łamania praw konsumenta, - ocenia, czy przykładowy budżet domowy został prawidłowo skonstruowany.	- tłumaczy podstawowe zasady ekonomii kierujące budżetem gospodarstwa domowego, - proponuje, jak uzyskać nadwyżkę budżetową oraz jak uniknąć „dziury” w budżecie, - wylicza przyczyny powstawania deficytu w budżecie domowym,	- omawia poszczególne typy dochodów i wydatków składających się na strukturę budżetu domowego, - pisze reklamację.	- wyjaśnia, jak bycie świadomym konsumentem wpływa na funkcjonowanie gospodarstwa domowego.
III.1 Szkoła i edukacja. Uczeń przedstawia funkcje szkoły;	- wylicza podstawowe funkcje szkoły, - wyjaśnia, na czym polega edukacyjna funkcja szkoły	- wymienia działania, za pomocą których szkoła realizuje poszczególne funkcje,	- przedstawia, jak szkoła przygotowuje uczniów do pełnienia ról społecznych (np. obywatela, pracownika, członka społeczności)	- omawia funkcje szkoły, takie jak: edukacyjna, wychowawcza, opiekuńcza, kulturowa i socjalizacyjna, podając przykłady działań realizujących każdą z tych funkcji	- analizuje i ocenia różnorodne funkcje szkoły, omawiając ich znaczenie w kontekście współczesnych wyzwań edukacyjnych i społecznych

Obszar-wymaganie szczegółowe	Dopuszczająca Uczeń:	Dostateczna Uczeń:	Dobra Uczeń:	Bardzo dobra Uczeń:	Celująca Uczeń:
III.2 Szkoła i edukacja. Uczeń charakteryzuje klasę szkolną i życie szkolnej społeczności; przedstawia działania samorządu uczniowskiego;	- określa, kto tworzy samorząd uczniowski, - znajduje potrzebne informacje w statucie swojej szkoły, - rozpoznaje przypadki naruszania praw ucznia,	- przytacza przykłady działań samorządu uczniowskiego, - podaje formy organizacji życia społeczności szkolnej,	- charakteryzuje poszczególne instytucje życia szkolnego (organizacja, zadania, formy działania),	- wyjaśnia sposób funkcjonowania samorządu uczniowskiego.	- charakteryzuje klasę, jako grupę społeczną
III.3 Szkoła i edukacja. Uczeń wymienia prawa i obowiązki ucznia; rozpoznaje przypadki naruszania praw uczniów oraz pracowników szkoły; przedstawia sposoby dochodzenia praw, które zostały naruszone.	- podaje podstawowe prawa i obowiązki ucznia, - rozpoznaje przypadki naruszania praw ucznia, - wskazuje osoby, u których może szukać pomocy w przypadku naruszania praw ucznia.	- wyjaśnia, jak należy reagować w sytuacji naruszenia praw ucznia lub pracownika szkoły	- omawia prawa i obowiązki ucznia	- na podstawie <i>Konstytucji RP</i> i statutu swojej szkoły wyjaśnia, jak należy reagować w przypadkach naruszania praw uczniów lub pracowników szkoły	- wypowiada się na temat najczęściej i najrzadziej wykorzystywanych praw ucznia zapisanych w statucie jego szkoły.
IV.1 Prawa człowieka. Uczeń uzasadnia, że godność człowieka jest podstawą różnych systemów moralnych; wyjaśnia, że jest ona źródłem powszechnych, przyrodzonych, nienaruszalnych i niezbywalnych wolności i praw człowieka;	- tłumaczy, czym są prawa człowieka, - wyjaśnia, czym jest <i>Powszechna deklaracja praw człowieka</i> , - przedstawia podstawowe prawa zawarte w <i>Konwencji o prawach dziecka</i> , - podaje przykłady łamania praw dziecka.	- określa funkcje praw człowieka, - wymienia cechy praw człowieka, - wyjaśnia, na czym polega szczególne znaczenie <i>Powszechniej Deklaracji Praw Człowieka</i> , - tłumaczy sformułowania	- podaje okoliczności uchwalenia i postanowienia <i>Powszechniej deklaracji praw człowieka</i> , - wyjaśnia znaczenie poszczególnych cech praw człowieka, - omawia genezę i treść <i>Konwencji o prawach dziecka</i> ,	- proponuje hierarchię funkcji praw człowieka i uzasadnia swoje zdanie, - uzasadnia potrzebę istnienia międzynarodowego systemu ochrony praw człowieka, - przedstawia historię praw człowieka,	- na wybranych przykładach wykazuje, że godność człowieka jest podstawą różnych systemów moralnych.

Obszar-wymaganie szczegółowe	Dopuszczająca Uczeń:	Dostateczna Uczeń:	Dobra Uczeń:	Bardzo dobra Uczeń:	Celująca Uczeń:
analizuje sformułowania preambuły Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka;		preambuły <i>Powszechnej deklaracji praw człowieka</i> , - uczestniczy w dyskusji na temat możliwości ograniczania praw człowieka w różnych sytuacjach.	- aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat możliwości ograniczania praw człowieka w różnych sytuacjach.	- na podstawie preambuły <i>Powszechnej deklaracji praw człowieka</i> wykazuje konieczność ochrony praw człowieka,	
IV.2 Prawa człowieka. Uczeń wykazuje różnice między prawami a wolnościami człowieka (na przykładzie praw i wolności osobistych zawartych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej);	- podaje przykładowe prawa i wolności,	- podaje przykłady wolności i praw człowieka i obywatela zagwarantowanych w <i>Konstytucji RP</i> ,	- wyjaśnia różnicę między prawami a wolnościami,	- charakteryzuje kategorie wolności oraz praw człowieka i obywatela zagwarantowane w <i>Konstytucji RP</i> ,	- uzasadnia, że wolności i prawa polityczne są konieczne dla funkcjonowania demokracji,
IV.3 Prawa człowieka. Uczeń wymienia prawa dzieci i analizuje przepisy Konwencji o prawach dziecka;	- wymienia podstawowe prawa dziecka, takie jak prawo do życia, edukacji, ochrony zdrowia i wypoczynku, - wie, czym jest Konwencja o prawach dziecka i kto ją przyjął	- wskazuje przykłady naruszeń praw dziecka, - przedstawia, jakie instytucje zajmują się ochroną praw dziecka w Polsce (np. Rzecznik Praw Dziecka)	- przedstawia działania, które podejmują organizacje międzynarodowe (np. UNICEF, Save the Children) na rzecz ochrony praw dzieci	- omawia przypadki łamania praw dziecka w różnych częściach świata, wskazując na działania podejmowane w celu ich ochrony	- ocenia skuteczność przepisów Konwencji o prawach dziecka, analizując przypadki ich stosowania w Polsce i na świecie
IV.4 Prawa człowieka. Uczeń podaje przykłady działań Rzecznika Praw Dziecka;	- wskazuje, kim jest Rzecznik Praw Dziecka i jakie jest jego podstawowe zadanie	- wyjaśnia, w jaki sposób Rzecznik Praw Dziecka interweniuje w sprawach	- przedstawia konkretne kampanie społeczne lub edukacyjne	- omawia współpracę Rzecznika z innymi instytucjami oraz	- wyjaśnić, jakie działania podejmuje Rzecznik Praw Dziecka w sytuacjach

Obszar-wymaganie szczegółowe	Dopuszczająca Uczeń:	Dostateczna Uczeń:	Dobra Uczeń:	Bardzo dobra Uczeń:	Celująca Uczeń:
	- wymienia przynajmniej jeden przykład działania Rzecznika Praw Dziecka na rzecz ochrony praw dzieci	indywidualnych i jakie są tego efekty, - wymienić instytucje, z którymi współpracuje Rzecznik Praw Dziecka w ramach swojej działalności	organizowane przez Rzecznika Praw Dziecka, wyjaśniając ich cel i znaczenie, - wie, kto aktualnie zajmuje stanowisko Rzecznika Praw Dziecka	wpływ tej współpracy na ochronę praw dzieci - zna procedurę wyboru Rzecznika Praw Dziecka	kryzysowych, np. w sprawach przemocy wobec dzieci, i ocenia ich efektywność
IV.5 Prawa człowieka. Uczeń wymienia prawa i wolności polityczne zawarte w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej; wykazuje, że dzięki nim człowiek może mieć wpływ na życie publiczne;	- wymienia podstawowe prawa i wolności polityczne zawarte w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, takie jak prawo do wyboru i bycia wybranym,	- wskazuje, w jaki sposób obywatel może wpływać na życie publiczne, np. poprzez głosowanie w wyborach	- wskazuje na przykład, w jaki sposób obywatel może wpływać na życie publiczne, np. poprzez głosowanie w wyborach	- przedstawia przykład działania obywatelskiego, który ilustruje wpływ praw politycznych na życie społeczne, np. udział w demonstracjach, petycjach	- przedstawia i opisuje przykłady z życia społecznego, które ilustrują, jak obywatele korzystają z praw politycznych, aby wpływać na politykę lub zmiany społeczne
IV.6 Prawa człowieka. Uczeń wykazuje, że prawa człowieka muszą być chronione; wyjaśnia rolę Rzecznika Praw Obywatelskich i podaje przykłady jego działań;	- podaje przykłady łamania praw człowieka, - wlicza przykłady spraw, z którymi można zwrócić się do Rzecznika Praw Obywatelskich, - przytacza przykłady spraw, które należy zgłosić do Rzecznika Praw Dziecka.	- wymienia nazwy przykładowych organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka, - wyszukuje wiadomości o interwencjach Rzecznika Praw Obywatelskich,	- wyjaśnia przyczyny łamania praw człowieka, - wskazuje zagrożenia wynikające z łamania praw człowieka, - przedstawia sposób wyboru, metody działania oraz uprawnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, - wyjaśnia, jaką rolę w systemie ochrony	- omawia kategorie spraw kierowanych do Rzecznika Praw Dziecka, - charakteryzuje działalność wybranych organizacji pozarządowych działających na rzecz ochrony praw człowieka,	- przygotowuje prezentację na temat działalności wybranej organizacji pozarządowej zajmującej się ochroną praw człowieka, - wyjaśnia, jaką rolę w państwie demokratycznym odgrywa system ochrony praw człowieka.

Obszar-wymaganie szczegółowe	Dopuszczająca Uczeń:	Dostateczna Uczeń:	Dobra Uczeń:	Bardzo dobra Uczeń:	Celująca Uczeń:
		- analizuje informacje umieszczone na stronie internetowej Rzecznika Praw Dziecka,	praw człowieka odgrywa Rzecznik Praw Obywatelskich,		
IV.7 Prawa człowieka. Uczeń przedstawia przykłady działań organizacji pozarządowych na rzecz ochrony praw człowieka; uzasadnia potrzebę przeciwstawiania się zjawiskom braku tolerancji wobec różnych mniejszości.	- wymienia przynajmniej jedną organizację pozarządową zajmującą się ochroną praw człowieka, np. Amnesty International - podaje jeden przykład działania organizacji pozarządowej na rzecz ochrony praw człowieka, np. organizowanie kampanii informacyjnej	- wyjaśnia, dlaczego ważne jest przeciwstawianie się nietolerancji wobec mniejszości i podaje przykład sytuacji, w której brak tolerancji może prowadzić do problemów społecznych	- przedstawia konkretne projekty lub kampanie, które miały znaczący wpływ na ochronę praw człowieka	- przedstawia konkretne projekty lub kampanie tych organizacji, które miały znaczący wpływ na ochronę praw człowieka	- tworzy szczegółową analizę wpływu nietolerancji na różne grupy mniejszościowe, wskazując konkretne przypadki i sugerując konkretne działania na rzecz zwiększenia tolerancji w społeczeństwie
V.1 Nieletni wobec prawa. Uczeń rozpoznaje zachowania związane z przemocą fizyczną i psychiczną, w tym werbalną, wobec siebie i innych; wymienia osoby i instytucje, które należy powiadomić w takich sytuacjach;	- wyjaśnia, czym jest przemoc i kogo dotyczy, - podaje przykłady przemocy, - wskazuje przykładowe osoby i instytucje, do których można się zwrócić w	- tłumaczy, czym są społeczności internetowe, - opowiada o zagrożeniach obecnych w środowisku sieciowym (cyberprzemoc), - wymienia rodzaje cyberprzemocy,	- tłumaczy, czym są przemoc fizyczna, psychiczna, dręczenie, - proponuje, jak na przemoc powinni reagować jej świadkowie, - opowiada o różnych sposobach szukania pomocy w sytuacji	- omawia konsekwencje przemocy dla osób, które jej doświadczyły, - uzasadnia konieczność reagowania w przypadkach doświadczenia przemocy domowej	- charakteryzuje zjawisko uzależnienia od Internetu,

Obszar-wymaganie szczegółowe	Dopuszczająca Uczeń:	Dostateczna Uczeń:	Dobra Uczeń:	Bardzo dobra Uczeń:	Celująca Uczeń:
	sytuacji doświadczania przemocy,	- wylicza skutki przemocy,	doświadczania przemocy, - wskazuje instytucje, do których należy się zwrócić w przypadku wystąpienia przemocy domowej,	lub bycia jej świadkiem.	
V.2 Nieletni wobec prawa. Uczeń przedstawia korzyści i zagrożenia wynikające z korzystania z zasobów Internetu; rozpoznaje przemoc w cyberprzestrzeni i wyjaśnia, jak należy na nią reagować;	- wymienia główne zalety i wady korzystania z Internetu.	- podaje zasady bezpiecznego korzystania z sieci, - analizuje własne zwyczaje związane z wykorzystywaniem Internetu, - wyszukuje informacje o <i>Niebieskich kartach</i> i sporządza notatkę na temat praw ofiar przemocy domowej.	- podaje przykłady społeczności internetowych, analizuje własną przynależność do nich, - przedstawia korzyści, jakie zyskują użytkownicy Internetu, - aktywnie uczestniczy w przygotowaniu plakatu przestrzegającego przed zagrożeniami w sieci.	- projektuje ciekawą formę plakatu przestrzegającego przed zagrożeniami w sieci, - charakteryzuje rodzaje cyberprzemocy oraz podaje metody przeciwdziałania tym zjawiskom,	- przygotowuje poradnik bezpiecznego korzystania z Internetu.
V.3 Nieletni wobec prawa. Uczeń wyjaśnia, na jakich zasadach nieletni odpowiadają za popełnienie wykroczeń i przestępstw;	- tłumaczy, kim są niepełnoletni i nieletni,	- wymienia główne zasady odpowiedzialności prawnej nieletnich, - wyjaśnia, dlaczego prawo inaczej traktuje niepełnoletnich i dorosłych,	- wskazuje, w jakich przypadkach odpowiedzialność ponosi sprawca, a w jakich jego rodzice lub opiekunowie, - wyjaśnia, na jakich zasadach nieletni odpowiadają za	- wyjaśnia, jakie są cele postępowania sądowego wobec niepełnoletnich, - określa czynniki brane pod uwagę przez organy państwowe przy rozstrzygnięciu	- wskazuje rodzaje przestępstw, za których popełnienie prawo dopuszcza odpowiedzialność karną nieletnich po ukończeniu 15 roku życia,

Obszar-wymaganie szczegółowe	Dopuszczająca Uczeń:	Dostateczna Uczeń:	Dobra Uczeń:	Bardzo dobra Uczeń:	Celująca Uczeń:
			popętnienie wykroczeń i przestępstw,	spraw dotyczących nieletnich,	
V.4 Nieletni wobec prawa. Uczeń przedstawia uprawnienia policjantów i funkcjonariuszy innych służb porządkowych oraz swoje prawa w kontakcie z tymi służbami.	- przytacza przykłady spraw, którymi zajmuje się policja, - wylicza podstawowe uprawnienia policji, - podaje główne prawa przysługujące obywatelom w kontaktach z policją	- przytacza przykłady spraw, którymi zajmuje się straż miejska (gminna), - podaje podstawowe uprawnienia straży miejskiej (gminnej), - wskazuje uprawnienia przysługujące służbom porządkowym,	- omawia uprawnienia i zadania policji, - przedstawia prawa przysługujące obywatelom (zwłaszcza niepełnoletnim) w kontaktach z policją, - charakteryzuje kompetencje i działania straży miejskiej (gminnej), - przedstawia zadania Centralnego Biura Śledczego Policji.	- uzasadnia konieczność znajomości praw przysługujących obywatelom w kontaktach ze służbami mundurowymi i porządkowymi, - podaje przykłady akcji przeprowadzonych przez Centralne Biuro Śledcze Policji.	- wymienia inne niż policja i straż miejska (gminna) służby porządkowe i określa ich uprawnienia,
VI.1 Społeczność lokalna. Uczeń wymienia zadania samorządu gminnego;	- wylicza podstawowe zadania gminy,	- bierze udział w dyskusji o zadaniach gminy, - przytacza przykłady wpływu mieszkańców na życie gminy,	- omawia zadania poszczególnych organów władzy w gminie, - podaje przykłady zadań własnych i zleconych gminy,	- wyjaśnia zasady referendum lokalnego i wskazuje sprawy, których może ono dotyczyć, - uzasadnia konieczność angażowania się mieszkańców w życie gminy i rozwiązywanie jej problemów.	- aktywnie uczestniczy w dyskusji o zadaniach gminy, wskazuje, które spośród zadań gminy są najpilniejsze i uzasadnia swoje zdanie,
VI.2 Społeczność lokalna. Uczeń przedstawia, jak	- potrafi wskazać, gdzie znajduje się urząd	- wyjaśnia, jakie są podstawowe zadania	- przedstawia strukturę organizacyjną urzędu	- przedstawia przykłady działań i	- przygotowuje szczegółowy projekt

Obszar-wymaganie szczegółowe	Dopuszczająca Uczeń:	Dostateczna Uczeń:	Dobra Uczeń:	Bardzo dobra Uczeń:	Celująca Uczeń:
zorganizowany jest urząd gminy (miasta / dzielnicy);	gminy w jego miejscowości	urzędników w urzędzie gminy, np. w zakresie administracji, usług publicznych.	gminy, w tym działające w nim wydziały i ich funkcje	projektów realizowanych przez urząd gminy, wyjaśniając ich wpływ na społeczność lokalną	lub prezentację na temat organizacji urzędów gminy, uwzględniając strukturę, zadania, oraz przykłady działań i projektów zrealizowanych przez urząd w jego miejscowości
VI.3 Społeczność lokalna. Uczeń wymienia organy stanowiące i wykonawcze w gminie (mieście / dzielnicy); przedstawia, jak są one wybierane i jak mogą zostać odwołane; podaje uprawnienia tych organów;	- wymienia organy władzy w gminie, - wskazuje, jakich organów dotyczą wybory samorządowe,	- określa sposób wyłaniania władz gminy oraz ich odwołania, - odróżnia organy uchwałodawcze od organów wykonawczych gminy,	- omawia zadania poszczególnych organów władzy w gminie,	- wyjaśnia zasady referendum lokalnego i wskazuje sprawy, których może ono dotyczyć,	- przygotowuje w ciekawej i wyczerpującej formie prezentację na temat gminy lub miasta, w których mieszka (zasłużone postacie i wydarzenia z dziejów gminy),
VI.4 Społeczność lokalna. Uczeń podaje, kto pełni funkcje wójta / burmistrza / prezydenta miasta i przewodniczącego rady gminy / miasta; znajduje w mediach lokalnych informacje na temat publicznych działań osób pełniących funkcje w	- potrafi wymienić imię i nazwisko wójta (burmistrza, prezydenta miasta) oraz przewodniczącego rady gminy (miasta) w swojej miejscowości	- znajduje i przedstawia dwa przykłady działań wójta (burmistrza, prezydenta miasta) i przewodniczącego rady gminy (miasta), które zostały opisane w lokalnych mediach.	- wykorzystuje różne źródła informacji, takie jak strony internetowe urzędów, lokalne gazety i portale informacyjne, aby uzyskać pełniejszy obraz działań lokalnych władz	- porównuje sposób informowania o działaniach lokalnych władz w różnych źródłach mediów, oceniając ich rzetelność i obiektywność	- porównuje sposób informowania o działaniach lokalnych władz w różnych źródłach mediów, oceniając ich rzetelność i obiektywność

Obszar-wymaganie szczegółowe	Dopuszczająca Uczeń:	Dostateczna Uczeń:	Dobra Uczeń:	Bardzo dobra Uczeń:	Celująca Uczeń:
organach samorządu terytorialnego;					
VI.5 Społeczność lokalna. Uczeń znajduje i przedstawia informacje na temat swojej gminy, wydarzeń i postaci z jej dziejów;	- wymienia nazwę swojej gminy i wskazać jej podstawowe położenie geograficzne	- znajduje podstawowe informacje na temat swojej gminy w dostępnych źródłach	- podaje kilka wydarzeń z historii gminy oraz opisuje rolę przynajmniej jednej postaci historycznej związanej z gminą	- przedstawia więcej niż jedną ważną postać z historii gminy, omawiając ich wpływ na rozwój lokalny	- analizuje wpływ kilku ważnych wydarzeń i postaci historycznych na rozwój gminy oraz ich dziedzictwo kulturowe
VI.6 Społeczność lokalna. Uczeń rozpoznaje problemy społeczne swojej społeczności lokalnej (np. wynikające z sytuacji demograficznej, gospodarczej, infrastrukturalnej); formułuje sądy dotyczące tych problemów.	- wymienia przynajmniej jeden problem społeczny występujący w jego społeczności lokalnej, np. problemy związane z demografią, gospodarką lub infrastrukturą	- wskazuje przyczyny i skutki problemów społecznych swojej gminy dla mieszkańców, np. wpływ wysokiego bezrobocia na lokalną gospodarkę	- opisuje kilka problemów społecznych w swojej społeczności lokalnej, uwzględniając różne aspekty, takie jak sytuacja demograficzna, gospodarcza czy infrastrukturalna	- formułuje podstawowe sądy na temat wpływu problemów społecznych na życie społeczne, na podstawie dostępnych informacji-	- przedstawia różnorodną perspektywę na temat problemów społecznych, analizując ich wpływ na różne grupy społeczne
VII.1 Społeczność regionalna. Uczeń znajduje i przedstawia podstawowe informacje o swoim regionie, wydarzenia i postaci z jego dziejów; lokalizuje własne województwo i powiaty wchodzące w jego skład oraz pozostałe województwa;	- lokalizuje na mapie swoje województwo i przynajmniej jeden powiat wchodzący w jego skład - podaje podstawowe informacje o swoim regionie, takie jak jego nazwa, stolica województwa oraz położenie geograficzne	- wymienia przynajmniej jedno ważne wydarzenie historyczne lub postać związane z jego regionem, - potrafi zidentyfikować i nazwać wszystkie województwa Polski na mapie	- opisuje trzy ważne wydarzenia lub postaci z dziejów swojego regionu, wyjaśniając ich znaczenie dla lokalnej społeczności	- omawia historię swojego regionu, uwzględniając kluczowe wydarzenia, postaci i ich wpływ na rozwój społeczny, gospodarczy i kulturalny	- ocenia współczesne problemy i wyzwania, z jakimi zmaga się jego region

Obszar-wymaganie szczegółowe	Dopuszczająca Uczeń:	Dostateczna Uczeń:	Dobra Uczeń:	Bardzo dobra Uczeń:	Celująca Uczeń:
VII.2 Społeczność regionalna. Uczeń wymienia przykładowe zadania samorządu powiatowego i województwa;	- wymienia przykładowe zadania samorządu powiatowego i wojewódzkiego,	- uczestniczy w dyskusji na temat znaczenia współpracy między władzami samorządowymi a państwowymi dla funkcjonowania województwa,	- rozróżnia zadania rady powiatu i zarządu powiatu,	- porównuje strukturę władz samorządu powiatowego i wojewódzkiego, - wskazuje zadania wykonywane przez samorząd powiatowy i wojewódzki.	- przygotowuje w ciekawej i wyczerpującej formie prezentację dotyczącą działań podjętych przez władze swojego powiatu i województwa,
VII.3 Społeczność regionalna. Uczeń wymienia organy stanowiące i wykonawcze samorządu powiatowego i województwa; przedstawia, jak są one wybierane i jak mogą zostać odwołane; podaje zadania tych organów;	- wymienia organy stanowiące i wykonawcze samorządu powiatowego (rada powiatu, zarząd powiatu) i województwa (sejmik województwa, zarząd województwa)	- wyjaśnia sposób wyboru i odwołania organów powiatu, - tłumaczy, jak są wyłaniane i odwoływane organy wojewódzkie,	- wymienia i opisuje podstawowe zadania organów stanowiących (rada powiatu, sejmik województwa) i wykonawczych (zarząd powiatu, zarząd województwa) - wskazuje różnice pomiędzy zadaniami organów stanowiących a wykonawczych w samorządzie powiatowym i wojewódzkim	- określa, które z organów samorządu powiatowego i wojewódzkiego mogą zostać odwołane przez mieszkańców, - przedstawia zakres zadań i kompetencji zarówno rady powiatu, sejmiku województwa, jak i zarządu powiatu oraz województwa, podając konkretne przykłady działań	- przedstawia, jak decyzje podejmowane przez organy powiatowe i wojewódzkie wpływają na rozwój regionu oraz na codzienne życie obywateli
VII.4 Społeczność regionalna. Uczeń przedstawia tradycje i zwyczaje swojej społeczności regionalnej.	- wymienić przynajmniej dwie tradycje lub zwyczaje charakterystyczne dla swojej społeczności regionalnej (np. święta, obrzędy),	- wskazuje przykłady, jak tradycje regionalne są kultywowane w codziennym życiu mieszkańców (np. udział w lokalnych festynach, obchodach)	- opisuje, w jaki sposób regionalne tradycje i zwyczaje są promowane i kultywowane przez instytucje lokalne (np.	- omawia wpływ tradycji i zwyczajów regionalnych na rozwój turystyki oraz promocję regionu na zewnątrz	- ocenia proces kultywowania tradycji regionalnych we współczesnym świecie, proponując działania, które mogą pomóc w zachowaniu tych

Obszar-wymaganie szczegółowe	Dopuszczająca Uczeń:	Dostateczna Uczeń:	Dobra Uczeń:	Bardzo dobra Uczeń:	Celująca Uczeń:
------------------------------	----------------------	--------------------	--------------	---------------------	-----------------

	- potrafi krótko opisać jeden z wybranych zwyczajów lub tradycji swojego regionu		szkoły, domy kultury, muzea)		zwyczajów dla przyszłych pokoleń
VIII.1 Wspólnoty narodowe / etniczne i ojczyzna. Uczeń wyjaśnia, co oznacza być Polakiem lub członkiem innej wspólnoty narodowej / etnicznej oraz co łączy człowieka z ojczyzną – Polską; przedstawia te więzi na własnym przykładzie;	- wskazuje, jakie więzi łączą jednostkę z ojczyzną i małą ojczyzną, - wymienia i opisuje symbole RP, - podaje sytuacje, w jakich najczęściej wykorzystuje się symbole narodowe, - wylicza wybrane święta narodowe, - przedstawia zasady właściwego zachowania w trakcie uroczystości państwowych, świąt narodowych, wobec symboli narodowych,	- wyjaśnia, czym są naród i wspólnota etniczna, - określa, czym jest tożsamość narodowa, - wylicza przykładowe elementy i wartości składające się na polskie dziedzictwo narodowe, - wyszukuje informacje o polskich zabytkach i miejscach wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO, - uczestniczy w dyskusji o problemie znieważania symboli narodowych.	- wyjaśnia, na czym polega różnica między wspólnotą narodową a etniczną, - analizuje czynniki kształtujące poczucie wspólnoty narodowej i etnicznej, - tłumaczy znaczenie dziedzictwa narodowego, - charakteryzuje elementy i wartości budujące polskie dziedzictwo narodowe, - wylicza najważniejsze polskie święta narodowe i wskazuje wydarzenia historyczne, które są upamiętniane.	- wyjaśnia sens bycia Polakiem lub członkiem innej wspólnoty narodowej albo etnicznej, - przytacza historię symboli RP, - ocenia, w jakim stopniu znajomość historii wpływa na rozumienie współczesnej sytuacji narodu polskiego, - wyczerpująco opracowuje zagadnienie ochrony polskiego dziedzictwa i pamięci o przeszłości narodu,	- wyjaśnia, dlaczego polskie godło w czasach komunizmu wyglądało inaczej niż obecnie, - prezentuje wybrany element polskiego dziedzictwa narodowego i wyjaśnia, na czym polega jego wyjątkowość, .

Obszar-wymaganie szczegółowe	Dopuszczająca Uczeń:	Dostateczna Uczeń:	Dobra Uczeń:	Bardzo dobra Uczeń:	Celująca Uczeń:
------------------------------	----------------------	--------------------	--------------	---------------------	-----------------

c

VIII.2 Wspólnoty narodowe / etniczne i ojczyzna. Uczeń wyjaśnia, czym obywatelstwo różni się od narodowości; wymienia konstytucyjne obowiązki obywatela;	- wyjaśnia, czym jest obywatelstwo, - tłumaczy, do czego służy paszport, - wymienia podstawowe prawa i obowiązki obywatela RP, - podaje przykłady wartości obywatelskich.	- określa, czym jest tożsamość europejska, - podaje definicję narodowości, - podaje przykłady Polek i Polaków, których postępowanie było realizacją wartości obywatelskich, - bierze udział w dyskusji na temat różnych tożsamości społeczno-kulturowych.	- charakteryzuje więzi łączące obywatela i państwo, - omawia konstytucyjne prawa i obowiązki obywatela RP, - wyjaśnia zagadnienie tożsamości zbiorowej, - wskazuje różnice między obywatelstwem a narodowością, - charakteryzuje wartości obywatelskie i wyjaśnia ich wartość dla społeczeństwa,	- tłumaczy zależności między różnymi tożsamościami, - aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat różnych tożsamości społeczno-kulturowych i przytacza trafne argumenty, - uzasadnia konieczność popularyzowania wartości obywatelskich we współczesnym państwie demokratycznym.	- prezentuje sylwetki wybranych wybitnych Polaków i ocenia znaczenie ich dorobku dla pożytku publicznego.
VIII.3 Wspólnoty narodowe / etniczne i ojczyzna. Uczeń analizuje symbole Rzeczypospolitej Polskiej; wyjaśnia, czym powinna przejawiać się postawa patriotyczna młodego i dorosłego człowieka;	- wyjaśnia, czym są patriotyzm i patriotyzm lokalny, - wymienia przejawy patriotyzmu, - określa, jakie zachowania składają się na postawę patriotyczną, - wlicza sposoby wyrażania patriotyzmu	- podaje przykłady działań patriotycznych w gospodarce.	- omawia różnice w rozumieniu patriotyzmu dawniej i współcześnie, - określa, w jaki sposób zachowanie młodych ludzi wpływa na los ich ojczyzny.	- analizuje wyniki badań dotyczących rozumienia patriotyzmu, - wyjaśnia znaczenie poszczególnych działań dla polskiej gospodarki.	- przedstawia rolę patriotyzmu we współczesnym świecie.

Obszar-wymaganie szczegółowe	Dopuszczająca Uczeń:	Dostateczna Uczeń:	Dobra Uczeń:	Bardzo dobra Uczeń:	Celująca Uczeń:
	na co dzień przez uczniów.				
VIII.4 Wspólnoty narodowe / etniczne i ojczyzna. Uczeń wymienia mieszkające w Polsce mniejszości narodowe i etniczne, grupę posługującą się językiem regionalnym oraz grupy migrantów (w tym uchodźców) i lokalizuje miejsca ich zwartego zamieszkiwania; przedstawia – za Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej – prawa przysługujące etnicznym grupom mniejszościowym;	- określa różnicę między obywatelami RP a cudzoziemcami, - odczytuje z mapy, gdzie znajdują się największe skupiska mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce, - wyjaśnia, czym jest Polonia, - znajduje na mapie państwa, w których występuje najliczniejsza Polonia.	- wyjaśnia, czym są mniejszość narodowa i etniczna, - podaje nazwę języka regionalnego uznanego w polskim prawie, - rozróżnia imigrantów, emigrantów i uchodźców, - wymienia mniejszości narodowe i etniczne we współczesnej Polsce, - gromadzi informacje na temat inicjatyw kulturalnych podejmowanych przez środowiska mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce,	- wyjaśnia, na czym polega różnica między mniejszością narodową a etniczną, - tłumaczy, dlaczego uchodźcom przysługują szczególne prawa, - wymienia podstawowe prawa mniejszości w Polsce, - podaje korzyści, jakie niesie dla Polaków poznawanie kultury mniejszości zamieszkujących Polskę.	- przedstawia strukturę ludności zamieszkującej terytorium Polski, - tłumaczy, jakie cechy języka kaszubskiego zadecydowały o uznaniu go za język regionalny, - omawia czynniki przyciągające i wypychające wpływające na migrację, - uzasadnia konieczność ochrony prawnej mniejszości narodowych i etnicznych.	- wyjaśnia, co wpłynęło na rozlokowanie skupisk poszczególnych mniejszości narodowych w Polsce, - określa czynniki, które miały wpływ na rozmieszczenie Polonii na świecie, - przygotowuje wystąpienie dotyczące kryzysów uchodźczych na świecie,
VIII.5 Wspólnoty narodowe / etniczne i ojczyzna. Uczeń uzasadnia, że można pogodzić różne tożsamości społeczno-kulturowe (regionalną,	- tłumaczy, czym jest tolerancja, - rozpoznaje przejawy ksenofobii, w tym rasizmu, szowinizmu i antysemityzmu,	- wyjaśnia, czym są stereotypy, - podaje definicję nietolerancji, - określa, czym jest ksenofobia,	- omawia cechy stereotypu, - przytacza argumenty obalające wybrane stereotypy, - przedstawia konsekwencje braku	- wskazuje ograniczenia postawy tolerancyjnej i tłumaczy ich przyczyny,	- omawia wpływ skrajnych postaw na historię XX w.

Obszar-wymaganie szczegółowe	Dopuszczająca Uczeń:	Dostateczna Uczeń:	Dobra Uczeń:	Bardzo dobra Uczeń:	Celująca Uczeń:
<p>narodową / etniczną, państwową / obywatelską, europejską); rozpoznaje przejawy ksenofobii, w tym rasizmu, szowinizmu i antysemityzmu, oraz uzasadnia potrzebę przeciwstawiania się tym zjawiskom.</p>	<p>- wyjaśnia, czym są hejt i mowa nienawiści.</p>	<p>- objaśnia, czym są szowinizm, rasizm i antysemityzm, - wskazuje skutki szowinizmu, rasizmu i antysemityzmu, - tłumaczy, czym jest kosmopolityzm, - podaje definicję Holokaustu, - opracowuje sposoby przeciwdziałania nietolerancji, - bierze udział w dyskusji o granicach tolerancji, - opowiada o swoich wrażeniach po przeczytaniu tekstu źródłowego.</p>	<p>tolerancji w społeczeństwie, - charakteryzuje przyczyny i skutki ksenofobii, - określa różnice między ksenofobią a kosmopolityzmem, - analizuje tekst źródłowy.</p>	<p>- omawia różnice między szowinizmem a nacjonalizmem, - prezentuje konsekwencje upowszechniania się ksenofobii, w tym rasizmu, szowinizmu i antysemityzmu, - formułuje argumenty na poparcie tezy, że walka z brakiem tolerancji jest ważna dla funkcjonowania społeczeństwa, - formułuje argumenty na poparcie tezy, że pogodzenie różnych tożsamości społeczno-kulturowych jest możliwe,</p>	
DRUGIE PÓŁROCZE					
<p>IX.1 Udział obywateli w życiu publicznym – społeczeństwo obywatelskie. Uczeń podaje cnoty obywatelskie (np. odpowiedzialność,</p>	<p>- wymienia przynajmniej trzy cnoty obywatelskie, takie jak odpowiedzialność, troska o dobro</p>	<p>- przedstawia postać wybitnej Polki lub Polaka (np. Lech Wałęsa, Maria Skłodowska-Curie), opisując ich wkład w życie publiczne i</p>	<p>- omawia znaczenie cnot obywatelskich, takich jak odpowiedzialność, aktywność czy tolerancja, i potrafi podać przykłady ich</p>	<p>- wyjaśnia, jak cnoty obywatelskie mogą przyczynić się do rozwiązywania problemów społecznych, podając konkretne przykłady</p>	<p>- krytycznie ocenia znaczenie cnot obywatelskich we współczesnym społeczeństwie, proponując działania, które mogą zwiększyć</p>

Obszar-wymaganie szczegółowe	Dopuszczająca Uczeń:	Dostateczna Uczeń:	Dobra Uczeń:	Bardzo dobra Uczeń:	Celująca Uczeń:
troska o dobro wspólne, aktywność, przedsiębiorczość, solidarność, roztropność, tolerancja, odwaga cywilna); wykazuje, odwołując się do działań wybitnych Polek i Polaków, znaczenie ich urzeczywistnienia dla pożytku publicznego;	wspólne, czy solidarność - wskazuje przykład wybitnej Polki lub Polaka, którzy swoim działaniem przyczynili się do pożytku publicznego (np. Jan Paweł II, Irena Sendlerowa)	znaczenie ich cnót obywatelskich, - opisuje, jak cnota przedsiębiorczości lub aktywności obywatelskiej wpływa na rozwój lokalnych społeczności.	urzeczywistnienia w życiu codziennym, - wyjaśnia, jak cnoty obywatelskie mogą przyczynić się do rozwiązywania problemów społecznych, podając konkretne przykłady		ich urzeczywistnienie w życiu publicznym
IX.2 Udział obywateli w życiu publicznym – społeczeństwo obywatelskie. Uczeń przedstawia cele i formy działań organizacji pozarządowych aktywnych w społeczności lokalnej i regionie; wykazuje, że działalność tego typu prowadzi do realizacji różnorodnych potrzeb;	- tłumaczy, czym są organizacje pozarządowe, i podaje ich główne rodzaje, - podaje przykłady ogólnopolskich organizacji młodzieżowych, - odczytuje dane statystyczne z wykresu.	- wyjaśnia, co oznacza prawo do swobodnego zrzeszania się, - przytacza przykłady działań organizacji pozarządowych, - wylicza przykładowe działania podejmowane przez związki zawodowe, - odszukuje informacje o organizacjach pozarządowych, które funkcjonują w najbliższej okolicy,	- wyjaśnia, jaką rolę w państwie demokratycznym odgrywa zasada swobodnego zrzeszania się, - tłumaczy, czym jest społeczeństwo obywatelskie, - charakteryzuje działalność organizacji pozarządowych, - wskazuje różnice między stowarzyszeniem a fundacją,	- omawia poszczególne obszary działalności organizacji pozarządowych, - wyjaśnia, czym jest organizacja pożytku publicznego i w jaki sposób można wspomóc jej działalność, - uzasadnia konieczność angażowania się w działania organizacji pozarządowych, -	- omawia rolę NSZZ „Solidarność” w najnowszej historii, - odpowiada, czy międzynarodowe organizacje pozarządowe powinny wpływać na władze danego kraju, i przytacza trafne argumenty,
IX.3 Udział obywateli w życiu publicznym – społeczeństwo	- określa, czym jest wolontariat, i przytacza	- uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego	- określa, jakie działania trzeba	- wymienia przykłady akcji przeprowadzonych	- przyjmuje rolę lidera w prowadzeniu

Obszar-wymaganie szczegółowe	Dopuszczająca Uczeń:	Dostateczna Uczeń:	Dobra Uczeń:	Bardzo dobra Uczeń:	Celująca Uczeń:
obywatelskie. Uczeń przedstawia cele i przykłady działania organizacji społecznych skupiających młodych ludzi w Polsce; wyjaśnia ideę wolontariatu i przedstawia formy działalności wolontariuszy;	przykłady działań wolontariuszy, - wymienia korzyści wynikające z pracy w wolontariacie,	akcji wolontariackiej, - przedstawia przykłady organizacji społecznych skupiających młodych ludzi w Polsce	podjąć, aby zostać wolontariuszem, - wyjaśnia ideę wolontariatu - charakteryzuje rodzaje wolontariatu,	przez wolontariuszy na terenie szkoły - wymienia cele działalności ogólnopolskich organizacji młodzieżowych,	projektu dotyczącego akcji wolontariackiej.
IX.4 Udział obywateli w życiu publicznym – społeczeństwo obywatelskie. Uczeń przedstawia formy wpływania obywateli na decyzje władz samorządowych, przykłady realizacji lokalnych inicjatyw mieszkańców finansowanych z budżetów obywatelskich oraz przedsięwzięć podejmowanych przez młodzieżowe rady gminy / miasta;	- wymienia przynajmniej jedną formę wpływania obywateli na decyzje władz samorządowych (np. petycje, konsultacje społeczne). - wskazuje przykład lokalnej inicjatywy mieszkańców finansowanej z budżetu obywatelskiego.	- opisuje, na czym polega budżet obywatelski i podaje przykłady projektów zrealizowanych dzięki niemu w swojej gminie lub mieście.	- omawia zasady funkcjonowania budżetu obywatelskiego i opisuje proces wyboru projektów do realizacji - charakteryzuje działania młodzieżowej rady Dzielnicy	- przedstawia rolę młodzieżowych rad gminy/miasta jako narzędzia angażowania młodzieży w życie publiczne	- krytycznie ocenia formy wpływania obywateli na decyzje władz samorządowych,
IX.5 Udział obywateli w życiu publicznym – społeczeństwo obywatelskie. Uczeń	- wymienia podstawowe zasady etyczne, które powinny	- wyjaśnia, dlaczego przestrzeganie zasad etycznych jest ważne w życiu publicznym,	- uzasadnia, dlaczego przestrzeganie zasad etycznych jest kluczowe dla	- rozpoznaje i ocenia różne reakcje społeczeństwa na łamanie zasad	- proponuje rozwiązania mające na celu przeciwdziałanie łamaniu zasad

Obszar-wymaganie szczegółowe	Dopuszczająca Uczeń:	Dostateczna Uczeń:	Dobra Uczeń:	Bardzo dobra Uczeń:	Celująca Uczeń:
uzasadnia potrzebę przestrzegania zasad etycznych w życiu publicznym; rozpoznaje przejawy ich łamania i podaje skutki takich działań.	obowiązywać w życiu publicznym. - rozpoznaje kilka podstawowych przejawów łamania zasad etycznych w życiu publicznym, np. korupcję, kłamstwo.	- wymienia przykłady sytuacji, w których zasady etyczne są łamane i wskazuje na ich możliwe skutki, np. obniżenie autorytetu władzy.	funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego.	etycznych oraz ich wpływ na funkcjonowanie społeczeństwa obywatelskiego.	etycznych w życiu publicznym oraz wspiera je konkretnymi przykładami.
X.1 Środki masowego przekazu. Uczeń przedstawia funkcje i rodzaje środków masowego przekazu; wyjaśnia znaczenie środków masowego przekazu dla wolności słowa;	- wyjaśnia, czym jest opinia publiczna, - wymienia rodzaje mass mediów,	- określa, do czego służą sondaże, - tłumaczy, czym jest wolność słowa, - wlicza funkcje mediów, - podaje zalety i wady mediów społecznościowych,	- wyjaśnia znaczenie środków masowego przekazu dla wolności słowa, - omawia funkcje sondaży - wyjaśnia znaczenie środków masowego przekazu dla wolności słowa	- przytacza argumenty na poparcie tezy, że wolność słowa i wolne media są fundamentem demokracji,	- ocenia, jak często na jego poglądy, decyzje i wybory mają wpływ media społecznościowe,
X.2 Środki masowego przekazu. Uczeń znajduje w mediach wiadomości na wskazany temat; odróżnia informacje o faktach od komentarzy i opinii; wyjaśnia, na czym powinna polegać rzetelność dziennikarzy;	- odróżnia fakty od opinii i komentarzy.	- podaje zalety i wady mediów społecznościowych, - wymienia główne zasady etyki dziennikarskiej,	- omawia funkcje sondaży, - opisuje specyfikę mediów jednokierunkowych i interaktywnych, - opowiada o poszczególnych funkcjach mediów,	- charakteryzuje misję mediów publicznych, - omawia przykłady pozytywnego i negatywnego wpływu mediów społecznościowych na demokrację,	- uzasadnia konieczność przestrzegania zasad etyki dziennikarskiej,
X.3 Środki masowego przekazu. Uczeń wskazuje cele kampanii	- wymienia kilka przykładów kampanii społecznych	- wymienia kilka kampanii społecznych i przyporządkowuje je do	- opisuje wybraną kampanię społeczną, wskazując na jej cel,	- przeprowadza szczegółową analizę wybranej kampanii	- przedstawia własny pomysł na kampanię społeczną,

Obszar-wymaganie szczegółowe	Dopuszczająca Uczeń:	Dostateczna Uczeń:	Dobra Uczeń:	Bardzo dobra Uczeń:	Celująca Uczeń:
społecznych; analizuje materiały z wybranej kampanii tego rodzaju;	widzianych w telewizji, Internecie lub na plakatach. - wskazuje podstawowy cel kampanii społecznej, np. zachęcenie do zdrowego stylu życia	odpowiednich obszarów tematycznych (np. zdrowie, ekologia). -wskazuje główne cele kampanii społecznych oraz rozpoznać, do jakiej grupy docelowej są skierowane. - wymienia podstawowe elementy, które powinny znajdować się w kampanii społecznej, takie jak hasło, obraz, przesłanie.	grupę docelową oraz zastosowane środki przekazu. -analizuje materiały z wybranej kampanii społecznej, wskazując na jej mocne i słabe strony.	społecznej, określając jej skuteczność, celowość oraz grupę odbiorców. - wskazuje wpływ kampanii społecznych na postawy i zachowania społeczne oraz podać konkretne przykłady takich wpływów.	uwzględniając jej cele, grupę docelową i środki masowego przekazu.
X.4 Środki masowego przekazu. Uczeń wykazuje znaczenie opinii publicznej; znajduje w Internecie komunikaty z badań opinii publicznej oraz odczytuje i interpretuje proste wyniki takich badań.	- objaśnia, czym są fake newsy i bańki informacyjne,	- określa, do czego służą sondaże, - porównuje sposób przedstawienia jednego wydarzenia w artykułach z kilku źródeł i oddziela fakty od opinii, - gromadzi materiały dotyczące wybranej kampanii społecznej	- omawia funkcje sondaży, - podaje przykłady fake newsów i uzasadnia swój wybór, - opisuje obszary tematyczne kampanii społecznych,	- bada sposób ukazania jednego wydarzenia w artykułach z kilku źródeł, oddziela fakty od opinii i przedstawia wnioski, - uzasadnia konieczność oddzielania faktów od opinii.	- przygotowuje w ciekawej i wyczerpującej formie prezentację na temat wybranej kampanii społecznej, dokonuje analizy zastosowanych w niej środków.
XI.1 Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń wymienia podstawowe cechy i	- określa, czym jest państwo, - podaje cechy państwa,	- wylicza podstawowe funkcje państwa,	- wskazuje różnice między narodem a państwem,	- uzasadnia potrzebę realizowania przez państwo funkcji zewnętrznych,	- ocenia stan demokracji w państwie i uzasadnia swoje zdanie,

Obszar-wymaganie szczegółowe	Dopuszczająca Uczeń:	Dostateczna Uczeń:	Dobra Uczeń:	Bardzo dobra Uczeń:	Celująca Uczeń:
funkcje państwa; wyjaśnia, czym zajmuje się władza państwowa;	- wymienia nazwy współczesnych ustrojów politycznych (demokracja, autorytaryzm, totalitaryzm).	- rozróżnia funkcje wewnętrzne i zewnętrzne państwa, - wskazuje różnicę między monarchią a republiką, - podaje główne różnice między demokracją, autorytaryzmem a totalitaryzmem, - wymienia zasady, na których opiera się funkcjonowanie demokracji, - wyjaśnia, czym się różni demokracja bezpośrednia od pośredniej, - wymienia podstawowe formy demokracji bezpośredniej,	- omawia znaczenie suwerenności i przymusowości państwa, - charakteryzuje poszczególne funkcje wewnętrzne i zewnętrzne państwa, - tłumaczy, czym jest demokracja konstytucyjna, - wyjaśnia i omawia zasady, na których opiera się funkcjonowanie demokracji, - wyjaśnia zasadę suwerenności narodu, - wskazuje na mapie Europy monarchie i republiki,	- analizuje różnice między demokracją, autorytaryzmem a totalitaryzmem w obszarach władzy, praw obywateli, wolności słowa i mediów oraz ideologii państwowej, - wskazuje wady i zalety demokracji bezpośredniej i pośredniej, - określa korzyści, jakie daje obywatelom ustrój demokratyczny,	- wyjaśnia, dlaczego większość państw demokratycznych rzadko wykorzystuje model bezpośredni,
XI.2 Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń wyjaśnia zasadę suwerenności narodu; przedstawia sprawy, które mogą być poddane pod referendum;	- znajduje potrzebne informacje we fragmencie ustawy o referendum ogólnokrajowym,	- wymienia sprawy, które mogą być poddane pod referendum ogólnokrajowe,	- uczestniczy w przygotowaniu prezentacji na temat historii polskich konstytucji	- interpretuje artykuły Konstytucji RP dotyczące referendum ogólnokrajowego,	- wymienia referenda, jakie odbyły się w Polsce po 1989 roku.

Obszar-wymaganie szczegółowe	Dopuszczająca Uczeń:	Dostateczna Uczeń:	Dobra Uczeń:	Bardzo dobra Uczeń:	Celująca Uczeń:
XI.3 Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń wyjaśnia zasadę przedstawicielstwa (demokracji pośredniej); przedstawia zasady wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej oraz zasady działania i najważniejsze kompetencje izb parlamentu;	- określa, jakie organy pełnią w Polsce władzę ustawodawczą, - podaje skład polskiego parlamentu, - wymienia podstawowe kompetencje Sejmu i Senatu RP, - odczytuje dane z wykresu dotyczącego aktywności ustawodawczej sejmu.	- wyjaśnia, jak Sejm i Senat RP podejmują decyzje, kto kieruje pracami obu izb oraz ile trwa kadencja posłów i senatorów, - tłumaczy, czym jest immunitet, - wylicza główne zasady wyborów do Sejmu i Senatu RP, - wymienia główne etapy procesu ustawodawczego, - określa, kto w Polsce może wystąpić z inicjatywą ustawodawczą, - wyszukuje informacje o ugrupowaniach politycznych, które mają swoje kluby lub koła w sejmie, przyporządkowuje je do koalicji i opozycji.	- tłumaczy, jak w pracy parlamentu przejawia się zasada przedstawicielstwa, - wskazuje, czym wyróżnia się Zgromadzenie Narodowe, - omawia kompetencje Sejmu i Senatu RP, - charakteryzuje poszczególne zasady wyborów do Sejmu i Senatu RP, - analizuje wykres dotyczący aktywności ustawodawczej Sejmu RP i dokonuje potrzebnych obliczeń, - wyjaśnia, jakie znaczenie w państwie demokratycznym ma aktywność wyborcza obywateli.	- opisuje funkcjonowanie Sejmu i Senatu RP z uwzględnieniem działalności klubów i kół poselskich tworzących koalicję i opozycję, - wskazuje różnice w organizacji wyborów do Sejmu i Senatu RP, - omawia proces ustawodawczy, - porównuje role Sejmu i Senatu RP w procesie ustawodawczym, - wyjaśnia rolę Trybunału Konstytucyjnego w procesie ustawodawczym,	- wyjaśnia, czym zajmują się komisje sejmowe, Prezydium Sejmu RP i Konwent Seniorów, - wymienia skutki, jakie niesie dla państwa i społeczeństwa niska frekwencja wyborcza
XI.4 Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń wyjaśnia zasadę pluralizmu	- wyjaśnia, czym są partie polityczne, - wymienia rodzaje partii politycznych,	- przedstawia zawartość programu politycznego partii,	- omawia funkcje partii politycznych,	- opisuje działalność partii w państwie demokratycznym,	- charakteryzuje polską scenę polityczną.

Obszar-wymaganie szczegółowe	Dopuszczająca Uczeń:	Dostateczna Uczeń:	Dobra Uczeń:	Bardzo dobra Uczeń:	Celująca Uczeń:
politycznego; wymienia partie polityczne, których przedstawiciele zasiadają w Sejmie Rzeczypospolitej Polskiej; przedstawia cele działania partii politycznych oraz wykazuje, że konkurują one w życiu publicznym; znajduje informacje na temat działań wybranej partii (jej struktur regionalnych lub centralnych);	- podaje elementy kampanii wyborczej partii, - wylicza systemy partyjne.	- określa, w jaki sposób partie dążą do osiągnięcia swoich celów, - przedstawia systemy partyjne, - tłumaczy, czym są koalicja i opozycja w parlamencie, - wymienia nazwy największych polskich partii politycznych, - wyjaśnia, czym jest statut partii,	- opisuje partie prawicowe, centrowe i lewicowe, - tłumaczy znaczenie kampanii wyborczej dla funkcjonowania partii, - tłumaczy, jak utworzyć partię polityczną, - podaje nazwy partii politycznych, których przedstawiciele zasiadają w izbie niższej obecnej kadencji,	- podaje przykłady działań podejmowanych przez wybraną partię polityczną reprezentowaną w Sejmie RP.	
XI.5 Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń wyjaśnia zasadę republikańskiej formy rządu; przedstawia sposób wyboru i podstawowe kompetencje Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej; znajduje informacje o działaniach urzędującego Prezydenta	- określa, jakie organy pełnią w Polsce władzę wykonawczą, - wymienia podstawowe kompetencje Prezydenta RP,	- przedstawia główne zasady wyboru Prezydenta RP, - omawia kompetencje Prezydenta RP, - znajduje informacje o działaniach obecnego Prezydenta RP związanych z polityką wewnętrzną i zagraniczną kraju.	- omawia poszczególne kompetencje Prezydenta RP z podziałem na politykę wewnętrzną i zagraniczną,	- wyjaśnia związek funkcjonowania urzędu Prezydenta RP z republikańską formą rządów,	- omawia okoliczności przywrócenia urzędu prezydenta w Polsce,

Obszar-wymaganie szczegółowe	Dopuszczająca Uczeń:	Dostateczna Uczeń:	Dobra Uczeń:	Bardzo dobra Uczeń:	Celująca Uczeń:
Rzeczypospolitej Polskiej;					
XI.6 Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń wyjaśnia zasadę państwa prawa, w tym zasady niezależności sądów i niezawisłości sędziów; wyjaśnia zasadę dwuinstancyjności postępowania sądowego;	- określa, jakie organy pełnią w Polsce władzę sądowniczą, - wyjaśnia, co nazywamy wymiarem sprawiedliwości, - przedstawia rolę sędziów, - tłumaczy, kim są prokurator, obrońca i obrońca z urzędu.	- podaje zasady działania sądów, - wymienia zadania trybunałów, - wyjaśnia, jakie znaczenie ma dla obywateli dwuinstancyjność postępowania sądowego,	- przedstawia zasady działania sądów, - wyjaśnia znaczenie zasad bezstronności i niezawisłości sędziów oraz ich immunitetu i nieusuwalności, - tłumaczy, kim jest ławnik, - wskazuje różnice między wymiarem sprawiedliwości a władzą sądowniczą,	- opisuje salę rozpraw w procesie karnym, - charakteryzuje działania Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu, - odszukuje informacje na temat sporu o reformę sądownictwa i ustala, jakich kwestii on dotyczył,	- wyjaśnia rolę Trybunału Konstytucyjnego w państwie demokratycznym,
XI.7 Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń wyjaśnia zasadę konstytucjonalizmu; podaje szczególne cechy konstytucji; znajduje w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przepisy dotyczące wskazanej kwestii; podaje kompetencje Trybunału Konstytucyjnego	- określa znaczenie konstytucji w państwie, - wymienia główne rodzaje władzy państwowej, - opisuje konstrukcję tekstu <i>Konstytucji RP</i> .	- wyjaśnia, czym jest państwo prawa, - tłumaczy, czym są akty prawne, i podaje ich główne rodzaje, - wskazuje główne aspekty określone w konstytucji, - podaje, jaką funkcję pełni Trybunał Konstytucyjny, - wylicza podstawowe zasady ustroju Polski zawarte w <i>Konstytucji RP</i> ,	- tłumaczy zasadę konstytucjonalizmu, - określa znaczenie zasady trójpodziału władzy i równowagi władz dla funkcjonowania demokracji, - wymienia rozdziały <i>Konstytucji RP</i> , - charakteryzuje poszczególne zasady ustroju RP zawarte w <i>Konstytucji RP</i> .	- omawia hierarchię aktów prawnych w Polsce, - opisuje procedurę zmiany konstytucji i wyjaśnia, z jakiego powodu jest ona szczególna, - wskazuje, które opisane w <i>Konstytucji RP</i> wolności, prawa i obowiązki obywateli uważa za najważniejsze, i	- przygotowuje w ciekawej i wyczerpującej formie prezentację na temat historii polskich konstytucji - wyjaśnia, dlaczego w republikach obowiązuje zakaz sprawowania dziedzicznej i dożywotniej władzy,

Obszar-wymaganie szczegółowe	Dopuszczająca Uczeń:	Dostateczna Uczeń:	Dobra Uczeń:	Bardzo dobra Uczeń:	Celująca Uczeń:
Rzeczypospolitej Polskiej;		- wymienia wartości, do których odwołuje się preambuła <i>Konstytucji RP</i> ,		uzasadnia swoje zdanie.	
XI.8 Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń wyjaśnia zasadę trójpodziału władzy; objaśnia konieczność poparcia większości sejmowej dla Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej (bądź jej działań); przedstawia podstawowe kompetencje Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej; podaje imię i nazwisko urzędującego prezesa Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej; wykazuje, że decyzje podejmowane w wybranym ministerstwie mają wpływ na życie jego rodziny.	- wyjaśnia, kim jest premier i czym jest Rada Ministrów, - podaje, czym zajmuje się rząd, - gromadzi informacje o składzie osobowym urzędującej Rady Ministrów (imię i nazwisko premiera i ministra odpowiedzialnego za sprawę edukacji).	- wyjaśnia, jak są powoływani premier i Rada Ministrów, - omawia kompetencje rządu, - odszukuje w Internecie wiadomości na temat decyzji obecnego rządu, które wpłynęły na życie jego rodziny,	- opisuje procedurę tworzenia rządu, - charakteryzuje poszczególne kompetencje rządu, - określa, w jaki sposób współdziałają rząd i prezydent,	- tłumaczy, na jakich zasadach działają wotum zaufania i wotum nieufności, - określa, na czym polega zasada kontrasygnaty, - tłumaczy, czym jest Rada Gabinetowa, - wyjaśnia, dlaczego jest potrzebne poparcie większości sejmowej dla Rady Ministrów i premiera,	- omawia trzy kroki w procedurze powoływania Rady Ministrów (na podstawie artykułów <i>Konstytucji RP</i>),

Obszar-wymaganie szczegółowe	Dopuszczająca Uczeń:	Dostateczna Uczeń:	Dobra Uczeń:	Bardzo dobra Uczeń:	Celująca Uczeń:
XII.1 Sprawy międzynarodowe. Uczeń wymienia cele i przejawy działania Organizacji Narodów Zjednoczonych i Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego;	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym są polityka zagraniczna i współpraca międzynarodowa, - rozwija skrót ONZ, - przytacza przykłady inicjatyw ONZ, - podaje pełną nazwę NATO, - wymienia przykłady działań NATO, - odczytuje z mapy nazwy państw członkowskich NATO, 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje przejawy realizacji przez państwo polityki zagranicznej, - wycisza główne cele i działania ONZ, - tłumaczy, czemu służą misje pokojowe ONZ, - określa najważniejsze cele NATO, - przytacza przykłady aktywności Polski w ONZ i NATO, 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia znaczenie współpracy międzynarodowej dla pokoju na świecie, - charakteryzuje rolę ambasadora i konsula w polityce zagranicznej, - podaje czas i okoliczności powstania ONZ, - wymienia główne organy ONZ, - opisuje genezę NATO, 	<ul style="list-style-type: none"> - określa rolę organizacji międzynarodowych na arenie światowej, - wyjaśnia, jaką rolę odgrywa NATO w polityce obronnej państwa polskiego, - opracowuje notatkę o trzech operacjach NATO przeprowadzonych po 2000 r. z uwzględnieniem ich celów i uczestników. 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia, jaki wpływ ma prawo weta w Radzie Bezpieczeństwa ONZ na skuteczność działań tego organu,
XII.2 Sprawy międzynarodowe. Uczeń wymienia cele działania Unii Europejskiej; przedstawia podstawowe korzyści związane z obecnością Polski w tej organizacji dla pracowników i osób podróżujących; znajduje informacje o wykorzystaniu funduszy unijnych w swojej gminie lub swoim regionie;	<ul style="list-style-type: none"> - podaje datę i miejsce utworzenia Unii Europejskiej, - wycisza najważniejsze zadania UE, - odpowiada, czym jest euro, - odczytuje z mapy nazwy państw członkowskich UE. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia główne przyczyny integracji europejskiej, - wycisza nazwy głównych organów Unii Europejskiej, - bierze udział w dyskusji na temat skutków brexitu. 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia główne etapy integracji europejskiej, - opisuje okoliczności powstania Unii Europejskiej, - wskazuje na mapie państwa członkowskie UE, uwzględniając kolejne etapy rozszerzenia organizacji, 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje wady i zalety procesu integracji europejskiej, - podaje nazwy trzech wspólnot europejskich, - omawia uprawnienia głównych organów Unii Europejskiej, - analizuje tekst Deklaracji Schumana i określa, jak zmieniła się sytuacja w Europie od czasów autora, 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia główne zagadnienia i problemy funkcjonowania UE,

Obszar-wymaganie szczegółowe	Dopuszczająca Uczeń:	Dostateczna Uczeń:	Dobra Uczeń:	Bardzo dobra Uczeń:	Celująca Uczeń:
XII.3 Sprawy międzynarodowe. Uczeń przedstawia działalność Polski w Organizacji Narodów Zjednoczonych, Unii Europejskiej i Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego;	<ul style="list-style-type: none"> - podaje datę wejścia Polski do UE i określa sposób, w jaki Polacy podjęli decyzję, - wskazuje główne korzyści, które wynikły dla Polski, jej obywateli i polskich firm z przystąpienia do UE, - szuka informacji do broszury o sposobach wykorzystywania funduszy unijnych w swojej gminie lub swoim mieście. 	<ul style="list-style-type: none"> - wylicza podstawowe prawa obywatela UE, - wymienia cztery najważniejsze zasady europejskiego rynku wewnętrznego, - przedstawia podstawowe korzyści związane z obecnością Polski w Unii Europejskiej dla pracowników i osób podróżujących, 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia przygotowania Polski do przystąpienia do UE, - przedstawia znaczenie zasad europejskiego rynku wewnętrznego, - tłumaczy, czym jest i jak działa strefa Schengen, 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje koszty przynależności Polski do UE, - przedstawia negatywne skutki swobodnego przepływu osób, - omawia przeznaczenie poszczególnych rodzajów funduszy unijnych. 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia proces integracji Polski z Unią Europejską, - rozważa, jakie mogą być konsekwencje wychodzenia kolejnych krajów z UE, skierowanych do młodych ludzi.
XII.4 Sprawy międzynarodowe. Uczeń formułuje sądy w sprawach wybranych problemów społecznych współczesnego świata; rozważa propozycje działań w kierunku poprawy warunków życia innych ludzi na świecie.	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym jest globalizacja, - przytacza przykłady globalizacji z codziennego życia, - podaje przykłady pomocy dla krajów rozwijających się, - tłumaczy, czym jest zjawisko ocieplania klimatu, - podaje główne różnice między sytuacją w krajach Północy i Południa. 	<ul style="list-style-type: none"> - wylicza główne skutki globalizacji, - określa, z czego wynika podział na kraje rozwinięte i rozwijające się, - wskazuje główny kierunek migracji, - wylicza główne zagrożenia i wyzwania XXI w., - bierze udział w dyskusji o wyzwaniach związanych z migracją, 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje zjawiska globalizacji i amerykanizacji kultury, - tłumaczy, czym jest konsumpcjonizm, - tłumaczy, na czym polegają pomoc rozwojowa i pomoc humanitarna, - charakteryzuje zmiany klimatu i określa ich skutki. 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia pozytywne i negatywne skutki globalizacji w różnych dziedzinach, - przedstawia sytuację krajów rozwiniętych i rozwijających się, - uzasadnia konieczność udzielania pomocy humanitarnej, - omawia problemy związane z migracją, - omawia główne zagrożenia i wyzwania XXI w. 	<ul style="list-style-type: none"> - proponuje, w jaki sposób młodzi ludzie mogą dbać o środowisko, - wyjaśnia, czym jest Młodzieżowy Strajk Klimatyczny,

Obszar-wymaganie szczegółowe	Dopuszczająca Uczeń:	Dostateczna Uczeń:	Dobra Uczeń:	Bardzo dobra Uczeń:	Celująca Uczeń:
---	---------------------------------	-------------------------------	-------------------------	--------------------------------	----------------------------